

Tibbiyotda pediatriya deontologiyasi

Saxibova Mavlyuda Djurayevna

Bolalar kasalliklari propedevtikasi va poliklinik pediatriya kafedrası
assistenti
tel: 902102906.

Email: sahibovamavluda@gmail.com

Baxavadinova Zamira Muxamattairovna

Bolalar kasalliklari propedevtikasi va poliklinik pediatriya kafedrası katta
o`qituvchisi
Tel: 90 208 05 43

Email: zamiraxonbaxavadinova@gmail.com

Annotatsiya: Pediatriya bolaning o'sish va rivojlanish davrlarini, bola hayotining har bir yosh bosqichlariga xos alohida morfologik, fiziologik va psixologik o'zgarishlarni o'rgatadi. Shu sababli bolaning klinik anatomiyasi to'g'risidagi bilimlar o'z vaqtida tekshirish usullarini o'tkazish va olingan natijalarni baholashga asos bo'ladi. Bundan tashqari, asosiy anatomo-fiziologik xususiyatlarni hisobga olish, bolaning kun tartibi va hayot muhitini aniq tashkillashtirishga asos bo'ladi. Pediatr bola va uning ota - onasi bilan doimiy muloqotda bo'ladi. Bolalar shifokori yaxshi psixolog va pedagog bo'lishi kerak. Bu unga ota - ona va bemor oldida o'z obro'sini ko'tarishga yordam beradi, natijada bolani tezroq tuzalishiga olib keladi. Bola organizmi nozik bo'ladi, shuning uchun bolani parvarishlash tartibi buzilsa, bola tez-tez kasallanadi. Bola injiq, yig'loqi bo'lib qoladi, sizga ko'rinishdan bosh tortadi. Ammo siz bolani chuqur ko'rikdan o'tkazishingiz, to'g'ri tashhis qo'yishingiz va davolashingiz shart.

Kalit so'zlar: Pediatrlar tayyorlash, sub'ektiv va ob'ektiv turlar, Tekshirishning obektiv, Bolalar salomatli, kasalliklarning oldini olinishi.

Shifokor va bemor o'rtasidagi o'zaro munosabat faqatgina bemorning individual xususiyatiga bog'liq bo'lmasdan, balki uning ruhiyatiga, shaxsi va shifokorni o'zini tutishi, umumiy va professional madaniyati, etika va deontologiya usullariga rioya qilishga ham bog'liqdir. Etika - deontologiya usullarining shakllanishi, bo'lajak shifokor dunyo qarashi va uning kasbiy bilimlari asoslari, tibbiyot oliygo'higa kirgandan boshlanadi. Deontologiya - bu tibbiyot xodimining

bemorga nisbatan bolgan professional (kasbiy) va ahloqiy majburiyatlari va tibbiy xodimning huquqlari to'g'risidagi ta'limotdir. Bemor bilan muloqot aniq psixologik holatni talab qiladi. Shifokorning professional faoliyati, shifokorni bemor bilan bo'lgan professional muloqoti, tibbiyot va san'at o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikdan dalolat beradi. Bemor bilan uchrashganda avval salomlashish kerak va suhbatlashishga ruxsat so'rash kerak. Har doim shifokor o'zini tanishtirishi lozim. Bemorni muloqotga kirishishiga yo'rdamlashishi va bemorga yogimli tarzda suhbat o'tkazishi kerak (bemordan nimadan shikoyatlari borligi; o'zini his qilishi; ishtahasi; uyqu ritmi haqida so'rash lozim). Ko'proq eshitish, doimo ochiq suhbatlashishga moyillik tug'diradi. Bolajak tibbiyot xodimi bemorni eshitish san'atiga ega bo'lishi kerak. Shifokor - bemor - ota-ona - shaxslararo munosabatning o'ziga xos uchburchagini hosil qiladi. Bu uchburchak bir xil tenglikga ega emas, uning uchlari bir xil belgili munosabatlarda joylashmagan. Shifokor kasal bolaga nisbatan katta javobgarlikga ega, uning kasallanishi qo'rquv, bezovtalik, ota - onasining doimiy zo'riqishi, kasalning tez xafa bo'lib qolishi oddiygina ta'sirlarga xam reaksiya ko'rsatishi mumkin. Bola doimo oq xalatlilarga nisbatan qo'rquv bilan qaraydi, chunki oq xalat unda og'riq xissini eslatadi. Shifokor ko'rigidan avval, bola bilan muloqot topish kerak, uni o'ziga o'rgatish, diqqatini chalg'itish lozim.

O'zbekistonda pediatriya sohasida bir qancha muhim ishlar amalga oshirilmoqda. Bular orasida:

1. **Pediatrlar tayyorlash va malakasini oshirish:** O'zbekistonda pediatrlar va tibbiyot xodimlari uchun maxsus kurslar va treninglar tashkil etilgan. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida pediatriya bo'yicha ta'limning sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.
2. **Bolalar uchun sog'liqni saqlash xizmatlarini kengaytirish:** Pediatrik klinikalar va kasalxonalarining moddiy-texnik bazasini yaxshilash, yangi tibbiy asbob-uskunalar bilan ta'minlash. Ayniqsa, maxsus bolalar uchun reabilitatsiya markazlari va onkologiya bo'limlarining qurilishi kuchaymoqda.
3. **Bolalar o'limi va kasalliklarni kamaytirish:** Bolalar o'limi darajasini kamaytirish uchun profilaktika tadbirlari, vaktsinasiyalar va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Erta diagnostika va tibbiy yordamni samarali taqdim etish muhim o'rinda turadi.

4. **Pediatriya bo'yicha tibbiy yordamning raqamlashtirilishi:**

Raqamli texnologiyalar yordamida pediatriya sohasida onlayn maslahatlar, elektron sog'liqni saqlash tizimlari joriy qilinmoqda. Bu o'z navbatida bolalarning tibbiy yordamga tez va oson kirishini ta'minlashga yordam bermoqda.

5. **Onkologiya va nevrologiya sohasidagi innovatsiyalar:**

Bolalar orasidagi qiyin kasalliklarni, xususan onkologik va nevrologik kasalliklarni davolash uchun yangi usullar, dori vositalari va innovatsion tibbiyot texnologiyalarini joriy etish.

6. **Bolalar salomatligini yaxshilashga qaratilgan davlat dasturlari:**

Davlatning bolalar salomatligini saqlashga qaratilgan maxsus dasturlari, shu jumladan, bolalar shifokorlarini va tibbiyot xodimlarini doimiy ravishda qayta o'qitish va qayta sertifikatlash tadbirlari.

Pediatriya sohasida bu kabi chora-tadbirlar bolalarning salomatligini saqlash, kasalliklarning oldini olish va davolashda samarali natijalarga erishishga yordam bermoqda.

Fizikal tekshiruv usullariga quyidagilar kiradi: so'rab - surishtirish, ko'rish, palpatsiya, perkussiya va auskultatsiya. Bolalarda ham ushbu usullar asosiy hisoblanadi. Qo'shimcha tekshiruv usullariga: laborator va instrumental tekshirish usullari kiradi. Asosiy tekshiruv usullari sub'ektiv va ob'ektiv turlarga bo'linadi. Kasalni subektiv tekshiruv usuli bolaga o'z kasalligining boshlanishi, qanday boshlanganligi haqida ma'lumot beruvchi subekt sifatida qarash hisoblanadi. Bemor yoki uning ota - onasi kasallik to'g'risida, hayoti to'g'risida bergan ma'lumotlari ularning bu muammoga bo'lgan sub'ektiv qarashlarini bildiradi. Kasal haqida sub'ektiv ma'lumotlarni shifokor so'rab - surishtirish (con stitution) usuli bilan oladi. Tekshirishning obektiv (fizikal) usullari bemorni tekshirish ob'ekti deb qaraydi, bunda shifokor o'z sezgi a'zolari va amaliy ko'nikmalarni qo'llay olishiga asoslangan holda ish yuritadi. Ob'ektiv usullarga quyidagilar kiradi: — bemordan so'rash yoki anamnez (yunoncha "anamnesis" eslash). — ko'rish (inspectio) — paypaslash (palpatio) — tukullatish (percussion) — eshitish (auscultation) Bemorning yoshi va oilaviy sharoitiga qarab, sizning bemorni so'rab - surishtirishingiz o'zgaradi va siz so'rab - surishtirishga o'zgartirish kiritishingizga to'g'ri keladi.

O‘zbekistonning **pediatriya** sohasida so‘nggi yillarda bir qator muhim ishlar va yangiliklar amalga oshirilmoqda. Quyida ulardan ba'zilarini keltiraman:

1. Shifoxonalarning modernizatsiyasi va yangi inshootlar qurilishi

- O‘zbekistonning turli viloyatlarida yangi **pediatrik shifoxonalar** qurilmoqda yoki mavjudlarining moddiy-texnik bazasi yaxshilanmoqda. Bu, bolalar uchun sifatli tibbiy yordam ko‘rsatish imkoniyatlarini oshiradi.

- **Maxsus bolalar reabilitatsiya markazlari va onkologiya** bo‘limlari tashkil etilmoqda. Bu markazlar, ayniqsa, og‘ir kasalliklar bilan kurashayotgan bolalar uchun zarur bo‘lgan davolash va reabilitatsiya xizmatlarini taqdim etadi.

2. Bolalar uchun yuqori texnologiyali tibbiy uskunalar

- Pediatriyada **yuqori texnologiyali uskunalar** joriy qilinmoqda, masalan, **rentgen apparatlari, kompyuter tomografiya (KT), ultratovush tekshiruv** (US) va boshqa diagnostika uskunalari. Bu bolalarni tezda va aniq tashxislash imkonini beradi.

- **Neyrologiya** va **kardiologiya** kabi ixtisoslashgan bo‘limlarda yangi apparatlar yordamida davolash jarayonlarini samarali boshqarish imkoniyatlari paydo bo‘lgan.

3. Pediatriyada raqamli tizimlar va telemeditsina

- **Elektron tibbiy kartalar** va **raqamli sog‘liqni saqlash tizimlari** joriy qilinmoqda. Bu tizimlar bolalar bilan bog‘liq barcha ma'lumotlarni tez va samarali tarzda kuzatib borishga yordam beradi.

- **Telemeditsina** xizmatlari rivojlanmoqda. Xususan, tibbiy maslahatlarga onlayn tarzda murojaat qilish, masofaviy konsultatsiyalarni tashkil etish imkoniyatlari oshmoqda. Bu imkoniyat, ayniqsa, chekka hududlardagi bolalar uchun muhim.

4. Pediatriya mutaxassislarini malakasini oshirish

- Pediatriya bo'yicha mutaxassislar uchun **kurslar, seminarlari va konferensiyalar** tashkil etilmoqda. Mutaxassislar, xususan, yangi texnologiyalar va davolash usullarini o'rganishadi.

- Tibbiyot oliy ta'limi** darajasida pediatriya bo'yicha ilmiy ishlar va amaliyotga oid yangi o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda.

5. Bolalar salomatligini yaxshilashga qaratilgan davlat dasturlari

- O'zbekistonda bolalar salomatligini yaxshilashga yo'naltirilgan **davlat dasturlari** amalga oshirilmoqda. Bu dasturlar doirasida, masalan, **bolalar uchun vaktsinasiyalar, onkologiya va nevrologiya kasalliklarini erta aniqlash** uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan.

- Shuningdek, **bolalar salomatligini monitoring qilish** tizimi kuchaytirilmoqda. Bu tizim bolalar o'rtasida kasalliklarning oldini olish va ularni davolashda samarali yordam beradi.

6. Bolalar o'limi va kasalliklarni kamaytirish

- Bolalar o'limi darajasini kamaytirish** uchun maxsus chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Pediatriya sohasida sog'liqni saqlash xizmatlari, ayniqsa, **yangi tug'ilgan bolalar uchun intensiv terapiya va reanimatsiya bo'limlari** rivojlantirilmoqda.

- Kasalliklar profilaktikasi, masalan, **bolalar kasalliklarining oldini olish** uchun tegishli tadbirlar ko'rilmoqda, shu jumladan, **yangi vaktsinalar va erkin dori vositalari** bolalar uchun mavjud bo'lishi ta'minlanmoqda.

7. Innovatsiyalar va yangi davolash usullari

- Bolalar kasalliklarini davolashda yangi **dori vositalari va innovatsion texnologiyalar** qo'llanilmoqda. Xususan, **gen terapiyasi va yangi biologik dori vositalari** orqali bolalarda turli genetik kasalliklarni davolash imkoniyatlari paydo bo'lmoqda.

- Bolalar uchun maxsus tayyorlangan **davolash protokollari** ishlab chiqilmoqda, bu esa har bir bolaga individual tarzda yordam berish imkonini beradi.

8. Sog‘liqni saqlash tizimining zamonaviylashuvi

• **Pediatrik yordam sifatini oshirish** maqsadida, bolalar uchun tibbiy xizmatlar **markazlashgan tizimlar** asosida tashkil etilmoqda. Bu, bolalarga tibbiy yordamni yanada tez va samarali taqdim etish imkoniyatini beradi.

Yuqoridagi yangiliklar va chora-tadbirlar O‘zbekistonda bolalar salomatligini saqlash va tibbiy yordam sifatini oshirishga katta hissa qo‘shmoqda. Bu boradagi ishlar davom etib, yangi texnologiyalar va metodlarni tatbiq etishda muvaffaqiyatlar keltirishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Belokon N.A., Kuberger M.B. Bolezni serdsa i sosudov u detey. M. 1987, s.303- 338.
2. Belozarov Yu.M. Detskaya kardiologiya. M. 2004. 597 s.
3. "Bolezni detey rannego vozrasta", - rukovodstvo dlya vrachey pod redaksiyey A.A.Baranova, - Moskva-Ivanova, 1998, -s.241-257.
4. Denisov M.Yu. Prakticheskaya gastroenterologiya dlya pediatra. M., 2001.
5. Kaganov S.Yu. Bronxialnaya astma u detey i yee klassifikasiya. V kn.: Bronxialnaya astma u detey. Pod red. S.Yu. Kaganova. M: Medisina 1999; 12-27.
6. Klinicheskaya medisina. Spravochnik prakticheskogo vracha. M., 1997, T.1, str.497-501.
7. Lasisa O.I. , Lasisa T.S. Bronxialnaya astma v praktike semeynogo vracha. - Kiev: ZAO "Atlant UMS". - 2001. - 263 s.
8. Moshich P.S., V.M.Sidelnikova, D.Yu.Krivchenya. "Kardiologiya detskogo vozrasta". Moskva, 2004 god.

Research Science and
Innovation House

